

PWYLLGOR LLYWIO'R GYMRAEG

Cofnodion cyfarfod Pwyllgor Llywio'r Iaith Gymraeg a gynhaliwyd drwy gynhadledd fideo ddydd Mawrth, 13 Gorffennaf 2021 am 10.00 am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Ellie Chard, Ann Davies, Huw Hilditch-Roberts, Arwel Roberts, Graham Timms (Cadeirydd) and Emrys Wynne (Is Gadeirydd)

Arsylwr - Councillor Meirick Davies

HEFYD YN BRESENNOL

Pennaeth Cwsmeriaid, Cyfathrebu a Marchnata (LG), Swyddog Iaith Cymru (MC), Swyddog Moderneiddio Addysg (CE), Swyddog Cysylltiadau Cyhoeddus a Chyfathrebu (MJ) a Gweinyddwr y Pwyllgor (RTJ)

1 YMDDIHEURIADAU

Ni chafwyd unrhyw ymddiheuriadau.

2 DATGANIADAU O FUDDIANT

Ni chafodd unrhyw gysylltiad ei ddatgan.

3 PENODI CADEIRYDD

Cododd gweinyddwr y pwyllgor gyda'r pwyllgor y byddai angen enwebu cadeirydd ar gyfer y flwyddyn ddinesig nesaf, a gofynnodd a oedd unrhyw enwebiadau ar gyfer swydd y cadeirydd.

Cynigiodd y Cynghorydd Arwel Roberts y Cynghorydd Graham Timms ar gyfer swydd y cadeirydd, ac eiliwyd gan y Cynghorydd Ann Davies.

Ni chafwyd unrhyw enwebiadau eraill. Cytunodd yr holl aelodau presennol ag enwebiad y Cynghorydd Graham Timms.

PENDERFYNWYD y dylid penodi'r Cynghorydd Graham Timms yn gadeirydd ar gyfer y flwyddyn ddinesig i ddod.

4 APPOINTMENTPENODI IS-GADEIRYDD

Holodd y cadeirydd gyda'r pwyllgor os oedd unrhyw enwebiadau ar gyfer swydd is-gadeirydd am y flwyddyn ddinesig.

Cynigiodd y Cynghorydd Arwel Roberts y Cynghorydd Emrys Wynne, a eiliwyd gan y Cynghorydd Ellie Chard, nad oedd unrhyw enwebiadau eraill. Roedd pawb a oedd yn bresennol yn cytuno â'r cynnig.

PENDERFYNWYD penodir y Cynghorydd Emrys Wynne yn is-gadeirydd ar gyfer y flwyddyn ddinesig i ddod.

5 **MATERION BRYD FEL Y'U CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD**

Nid oedd unrhyw fater brys.

6 **COFNODION**

Cyflwynwyd cofnodion Pwyllgor Llywio Iaith Cymru a gynhaliwyd ar 16 Mawrth 2021.

Wrth ymateb i gwestiwn a godwyd, eglurodd y Swyddog Cymraeg nad oedd adroddiadau â chysylltiadau â'r Gymraeg wedi'u cylchredeg i'r wasg leol, ond bod gwaith ar y gweill i wneud hynny yn y dyfodol

Codwyd y pwerau a oedd gan y pwyllgor, gan nad oedd yr aelodau'n siŵr a oeddent yn bwyllgor gwneud penderfyniadau. Sicraodd y Pennaeth Cymunedau a Chwsmeriaid aelodau y byddai'n cysylltu â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd (Swyddog Monitro) i egluro'r pwerau oedd gan y pwyllgor.

Holwyd enwi strydoedd ac a ellid ei drafod mewn cyfarfod yn y dyfodol, dywedwyd wrth yr aelodau fod y mater wedi'i drafod yn drylwyr trwy bwyllgorau Craffu.

PENDERFYNWYD yn ddarostyngedig i'r uchod, y dylid derbyn a chymeradwyo cofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 16 Mawrth 2021 fel cofnod cywir.

7 **TAITH IAITH CYMRAEG YN Y CYNGOR**

Cyflwynodd y Swyddog Cysylltiadau Cyhoeddus a Chyfathrebu (SCCC) aelodau i'w daith Gymraeg trwy'r Cyngor.

Roedd wedi gweithio yn swyddfa'r wasg am 4 blynedd ac eisiau dysgu Cymraeg. Eglurwyd bod y SCCC wedi mynychu ysgol gynradd Gymraeg, ond roedd wedi symud i ysgol uwchradd cyfrwng Saesneg ac wedi colli ei hyder a'i allu gyda'r Gymraeg.

Hysbysodd y SCCC natur gefnogol tîm y Wasg gyda'i daith o ddysgu'r Gymraeg. Nododd fod y gefnogaeth yn gwneud y profiad cyfan yn haws. Tra yn y gwaith byddai'r SCCC yn mynychu gwersi trwy Bopeth Cymraeg yn Ninbych, a oedd yn sefydliad unigryw a sefydlwyd gan ddysgwyr Cymraeg lleol a siaradwyr brodorol at ddiben dysgu Cymraeg i Oedolion yn yr ardal yn unig.

Amlygodd y SCCC y straen y mae'r pandemig wedi'i achosi ar y siwrnai ddysgu, oherwydd ers y pandemig roedd y gwersi corfforol wyneb yn wyneb wedi gorffen,

ac fe'u cynhaliwyd ar Zoom. Fodd bynnag, gyda'r cyfyngiadau'n lleddfu gyda'r pandemig, roedd siawns y byddai'r gwersi wyneb yn wyneb arferol yn ailddechrau. Daeth y SCCC i ben â'i gyflwyniad byr trwy dynnu sylw at y diwylliant yn Sir Ddinbych gyda'r Gymraeg yn wych, nid oedd dyfarniad ac anogodd pawb ef i ddysgu'r Gymraeg.

Trafododd yr aelodau'r canlynol yn fanylach -

- Canmolodd yr aelodau'r SCCC am ei daith Gymraeg, holwyd a oedd angerdd trwy'r Cyngor, nid yn unig tîm y wasg. Eglurodd y PRCO fod angerdd am y Gymraeg trwy'r Cyngor a oedd yn heintus.
- Hysbysodd y Swyddog Cymraeg y pwyllgor fod y SCCC wedi ennill dwy wobr trwy gydol ei daith iaith, ei fod wedi ennill gwobr Ardderchowgrwydd Sir Ddinbych am ddysgu Cymraeg ond hefyd wedi ennill gwobr dysgwr Cymraeg yng Ngholeg Cambria.
- Amlygodd yr Aelod Arweiniol dros Addysg, Gwasanaethau Plant ac Ymgysylltu â'r Cyhoedd fod gweld sgil y SCCC yn tyfu yn glod mawr iddo'i hun a'i dîm. Roedd yn bwysig dangos bod gan staff ddiddordeb ac awydd i ddysgu'r Gymraeg, ac roedd angen parhau i symud ymlaen gyda dysgu.

PENDERFYNWYD y dylid nodi'r cyflwyniad ar y daith Gymraeg yn y cyngor.

8 CYNLLUN STRATEGOL CYMRAEG MEWN ADDYSG

Cyflwynodd y Swyddog Moderneiddio Addysg (MEO) ynghyd â'r Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts, yr Aelod Arweiniol dros Addysg, Gwasanaethau Plant ac Ymgysylltu â'r Cyhoedd Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 2022 - 2032 (a gylchredwyd yn flaenorol) i ddiweddarau'r Aelodau. Ar Gynllun Strategol newydd Cymru mewn Addysg a fyddai'n nodi sut y byddai addysg Gymraeg yn cael ei datblygu yn ein holl ysgolion dros y 10 mlynedd nesaf.

Byddai pob Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn dilyn yr un canllaw ac yn cael ei drefnu o amgylch saith canlyniad. Mae'r canlyniadau'n adlewyrchu taith addysg dysgwr ac roeddent yn gyson â meysydd polisi Cymraeg 2050 ac Addysg yng Nghymru: Ein cenhadaeth Genedlaethol.

- Canlyniad 1: Rhagor o blant meithrin/ tair oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Canlyniad 2: Rhagor o blant dosbarth derbyn/pump oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Canlyniad 3: Rhagor o blant yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall
- Canlyniad 4: Rhagor o ddysgwyr yn astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg
- Canlyniad 5: Rhagor o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn cydestunau gwahanol yn yr Ysgol
- Canlyniad 6: Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol ("ADY") (yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018)

- Canlyniad 7: Cynnydd yn nifer y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg (fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg

Ychwanegodd yr MEO fod ysgolion ac ADY a'r Gymraeg gwir wedi buddsoddi yn hyn i sicrhau nad oes unrhyw blant Cymraeg ar eu colled. Dywedodd y MEO fod angen cynnig addysg ddwyieithog mewn ysgolion.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod targed i bob Awdurdod Lleol i gynyddu nifer y disgyblion blwyddyn 1 sy'n derbyn addysg gyfrwng Cymru. Mae'r targed isaf ar gyfer Sir Ddinbych wedi'i osod ar 35% a'r targed uchaf oedd 39%. O 2020 ymlaen, mae 28% o ddisgyblion blwyddyn 1 yn Sir Ddinbych yn cyrchu addysg gyfrwng Cymraeg. Roedd y swm hwn yn her fawr i Sir Ddinbych. Byddai'r ymgynghoriad ar gyfer yr adroddiad yn mynd allan ym mis Medi, wrth i'r swyddog osgoi ymgynghori dros wyliau'r haf. Gyda'r cynllun terfynol wedi'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru ym mis Ionawr 2022

Trafododd yr aelodau'r canlynol yn fwy manwl -

- Holodd yr Aelodau a oedd unrhyw gynlluniau ar gyfer Ysgol Dewi Sant a Chylch Meirthin, tebyg i'r Cylch a roddwyd ar waith yn Llanellwyr. Eglurodd y swyddogion fod y cynlluniau'n parhau, ond byddent yn cael eu cefnogi gan Lywodraeth Cymru gan fod cyllid wedi'i gytuno.
- Tynnodd yr aelodau sylw hefyd at y Cylch Meithrin yn Rhuthun a holi a oedd lleoliad wedi'i nodi. Hysbyswyd y pwyllgor bod materion parhaus o hyd, ond pe bai datblygiad neu fuddsoddiad erioed y byddai'n rhaid cael cynnig cyfartal i'r Gymraeg a'r Iaith Saesneg.

PENDERFYNWYD y dylid nodi Cynllun Strategol Cymru mewn Addysg a'r targed a osodwyd ar gyfer Sir Ddinbych.

9 STRATEGAETH IAITH GYMRAEG

Cyflwynodd y Swyddog Cymraeg (SC) adroddiad Strategaeth Iaith Cymru (a gylchredwyd yn flaenorol) a oedd i ddiweddarau ar yr amserlen arfaethedig ar gyfer datblygu'r strategaeth newydd.

Mae Mesur Iaith Gymraeg (Cymru) 2011 wedi galluogi'r Llywodraeth i osod safonau sy'n ymwneud â'r iaith Gymraeg ac roedd Llywodraeth Cymru yn disgwyl i bob awdurdod lleol fabwysiadu Strategaeth Iaith Gymraeg, fel rhan o'u hymateb i'r Safonau.

Mae'r strategaeth gyfredol, a fabwysiadwyd gan Gabinet Sir Ddinbych ym mis Mawrth 2017, yn amlinellu'r dull tuag at hyrwyddo'r iaith Gymraeg a hwyluso ei defnydd o fewn y sir. Roedd disgwyl i'r Cyngor adolygu ei strategaeth bum mlynedd yn ddiweddarach o'r dyddiad cyhoeddi. Roedd disgwyl i'r strategaeth newydd ym mis Mawrth 2022.

Dyma oedd themâu arfaethedig y strategaeth newydd –

- Mae Thema 1 yn edrych ar sut mae Sir Ddinbych yn gweithio gyda'i phartneriaid allweddol sy'n ymwneud â chyflwyno'r Gymraeg ledled y sir a sut y gallant weithio'n fwy strategol a chynllunio eu gweithgareddau mewn dull mwy cysylltiedig
- Mae Thema 2 yn edrych ar gynyddu nifer y disgyblion sy'n dod yn rhugl yn yr Iaith Gymraeg yn ystod eu bywyd ysgol ac annog mwy o ddefnydd o'r iaith ym mywyd y dyfodol. Roeddem hefyd yn edrych ar wella cyfleoedd i blant a phobl ifanc mewn lleoliadau cymdeithasol trwy weithio gyda'n gwasanaethau leuenctid a Hamdden.
- Mae Thema 3 yn edrych ar faterion sy'n effeithio ar gymunedau mewn perthynas â'r Iaith Gymraeg, gyda ffocws allweddol ar effaith penderfyniadau polisi. Roedd ffocws allweddol yn cael ei roi ar faterion cynllunio lleol a'r Fframwaith 'Mwy na Geiriau' i wella gwasanaethau dwyieithog ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.
- Mae Thema 4 yn edrych ar sut y dylai Sir Ddinbych a'i phartneriaid datblygu economi gydnabod pwysigrwydd economi lewyrchus i ddyfodol yr Iaith Gymraeg a sicrhau bod strategaethau ar waith i sicrhau cyfleoedd i bobl ifanc aros yn y gymuned leol.
- Mae Thema 5 yn edrych ar sut y gall y Cyngor wella'r Gymraeg trwy ddarparu hyfforddiant i staff a gwella ethos dwyieithog yr awdurdod trwy hyrwyddo'r Iaith Gymraeg.

Pwysleisiodd y themâu newydd yr her o gadw pobl ifanc yn eu cymunedau.

Trafododd yr aelodau'r canlynol yn fanylach –

- Roedd yr aelodau'n teimlo bod y bedwaredd thema'n bwysig iawn, ac yn meddwl tybed a ellid cynnwys y mater yn y cynllun corfforaethol newydd, a dylid ei ragflaenu fel mater pwysig iawn. Cytunodd yr Aelod Arweiniol dros Addysg, Gwasanaethau Plant ac Ymgysylltu â'r Cyhoedd fod y mater yn haeddu cael ei gynnwys.
- Pryderon gyda'r cyllid, a'r term 'ewyllys da' gan na fyddai ond yn mynd mor bell, roedd y pwyllgor yn gobeithio y byddai rhywfaint o arian o'r neilltu i gynorthwyo gyda datblygiad yr Iaith Gymraeg yn y Cyngor. Yr Aelod Arweiniol dros Addysg, Gwasanaethau Plant ac Ymgysylltu â'r Cyhoedd mae'r mater wedi bod yn her am y 4/5 mlynedd diwethaf, ond mae rhai prosiectau eraill yn CSDd wedi datblygu pethau fel y Ganolfan Gymraeg, a oedd yn beth da arwyddo bod y Gymraeg wedi'i chynnwys yn y Cynllun Corfforaethol diweddaraf.
- Holodd yr aelodau a oedd nifer y siaradwyr Cymraeg wedi cynyddu ers ffurfio'r Cyngor ym 1996, ymatebodd y swyddog gan nodi nad oedd ganddynt yr ystadegau wrth law ond y byddent yn ceisio eu dod o hyd iddynt.

PENDERFYNWYD bod Pwyllgor Llywio'r Iaith Gymraeg yn cynnig bod y Cynllun Corfforaethol yn mabwysiadu'r Strategaeth Iaith Gymraeg fel un o rannau pwysigaf y Cynllun Corfforaethol, a chynnwys llinell gyllideb yn y gyllideb i ariannu'r strategaeth.

Cyflwynwyd Rhaglen Gwaith i' r Dyfodol y Pwyllgor i' w ystyried

Cododd yr aelodau'r materion canlynol -

- Gofynnwyd a ellid cyflwyno diweddariad mewn perthynas â'r Strategaeth Iaith Gymraeg yn y cyfarfod nesaf.
- Eglurodd y Swyddog Cymraeg y byddai diweddariad byr gyda'r Eisteddfod Genedlaethol wedi'i gynnwys gyda diweddariad Eisteddfod yr Urdd.

***PENDERFYNWYD,** yn ddarostyngedig i'r uchod, y dylid derbyn a nodi Rhaglen Ymlaen y Pwyllgor.*

Daeth y cyfarfod i ben am 12.05 p.m.